

ІСТОРІЯ РАФАЛІВКИ

РАФАЛІВКА

Рафалівка (до 1927 року — Полиці) — селище міського типу (з 1959 року), залізнична станція. Від районного центру віддалена на 20 км. Дворів — 1107, населення — 3824 чоловік.

Зі сходу, півночі та південного заходу Рафалівку оточують ліси. Навколо селища залягають поклади каменю, піску, глини.

Забудова Рафалівки розпочалася з 1902 року, коли проклали залізничну колію Ковель — Сарни — Київ. Спочатку це був невеликий залізничний роз'їзд, названий Полиці. Напередодні 1914 року дерев'яний будиночок станції оточували кілька маленьких хат, де мешкали робітники-залізничники. Пізніше тут виросло робітниче селище.

У роки першої світової війни, яка принесла жителям станції тяжкі страждання й злидні, тут бував брат милосердя Д. Фурманов, згодом відомий радянський письменник. Характеризуючи життя місцевого населення в умовах фронту, він записав 30 вересня 1915 року до щоденника, що ворожа артилерія та авіація не дають спокою мешканцям прифронтових міст і сіл, «які вдень не знають, куди їх на ранок закине доля. Розкидають у лісі намети, ночують біля вогнищ, ліпляться, як мухи, до солдатів. І солдати лагідно, по-дружньому приймають цю нещасну голоту». Не змінилося економічне становище трудівників станції й після повалення само-державства. Влада залишалася у представників буржуазії.

Під час іноземної інтервенції та громадянської війни робітники станції Полиці в грудні 1918 року брали участь у повстанні проти німецьких загарбників, разом з дубровицькими повстанцями боролися зі зброєю в руках за Радянську владу. В урочищі Галлах, за два км на південь від залізничного селища, не раз відбувалися нелегальні збори, де робітники вимагали підвищити заробітну плату, виступали за підтримку Радянської влади. Як згадує учасник Дубровицького збройного повстання ІІ. В. Конончук, серед робітників ст.Полиці працювали члени Сарненської підпільної групи. У серпні 1919 року в районі станції точилися запеклі бої Богунської бригади з польськими інтервентами. У бою за станцію загинуло 13 богунців, в т.ч. командир кінної розвідки радянський єврейський поет О. М. Шварцман. За визволення Полиць від ворогів Радянської влади у липні 1920 року билася бригада 58-ї стрілецької дивізії. Після закінчення інтервенції і громадянської війни селище і станція лиши-ли у складі буржуазно-поміщицької Польщі. Почалося хижацьке пограбування природних багатств краю, місцеве населення зазнавало жорстокої експлуатації, на початку 20-х років підприємці стали вирубувати ліс. Частина його вивозили залізницею в промислові центри Польщі, а решту переробляли на місці. У Полицях збудували лісопильний завод. 1921 року на станції вже налічувалося 17 будинків проживало 139 жителів. Більшість з них працювала на лісорозробках та на лісопильному заводі, а решта — в сільському господарстві. Всі вони зазнавали безмірної експлуатації й були безправними.

В 1927 році на станцію Полиці переведено волосне управління з села Старої Рафалівки. Тому селище стали називати Нова Рафалівка, а пізніше, з 1928 року, — Рафалівка.

Освітній рівень населення залишався низьким. Лише 1927 року тут відкрили невелику польську школу, хоч більшість населення становили українці. Навчалися в школі головним чином діти заможних.

Місцеві жителі не визнавали окупаційного режиму буржуазно-поміщицької Польщі. Вони все активніше включалися до революційної боротьби. Це були залізничники, робітники лісопильного заводу та лісорозробок.

Наляканий посиленням революційної боротьби, начальник відділу безпеки волості в жовтні 1932 року звернувся до міністерства внутрішніх справ Польщі з проханням збільшити кількість поліцаїв у Рафалівці.

Тим часом боротьба тривала. Особливо активно проходила вона у 1937 році. Саме тоді в Рафалівці налічувалося 140 безробітних. У Рафалівській гміні відбувалися організовані страйки трудящих, спрямовані на поліпшення умов життя та праці робітників. У селі Кошмаках Рафалівської гміни відбувся страйк селян-кустарів, які виробляли взуття з різних відходів. Він тривав два тижні.

Польський суд разом з поліцією жорстоко розправлялися з людьми, які виступили проти політики санаційного уряду. Багатьох підпільників — жителів Рафалівки — кинули до в'язниці. У 1938 році підпільницю Б. Горбач за політичну діяльність було засуджено до п'яти років тюремного ув'язнення.

У вересні 1939 року в Рафалівці була встановлена Радянська влада.

Одним з перших заходів органів Радянської влади була передача поміщицької землі тим, хто на ній споконвіку працював. Селяни отримали 944 га орної землі, 882 га сіножатей та вигонів, вилучених у поміщиків, церкви, осадників. На оновленій землі незабаром виник один з перших колгоспів області. У 1939—1941 рр. в Рафалівці відкрито промкомбінат, пущено електростанцію, маслоробний, лісопильний заводи; запрацювали різні майстерні. Всі діти шкільного віку стали навчатися в семирічній школі рідною українською мовою. Відкрилися клуб, бібліотека, пошта, лікарня, пологовий будинок, амбулаторія, аптека. Гостинно розчинили двері нові продовольчі та промтоварні магазини. Трудящі читали газети, слухали радіо, дивилися кінофільми. В 1940 році Рафалівка стала районним центром.

Нове життя трудящих порушив віроломний напад німецько-фашистських орд на нашу країну. 4 липня 1941 року Рафалівку окупували гітлерівські війська. Почалися тяжкі дні для трудящих. Запроваджуючи «новий порядок», гітлерівські загарбники вдавалися масового винищення радянських людей. За період тимчасової окупації фашистські загарбники розстріляли й катували у Рафалівці близько 3 тис. чоловік.

Проте жителі Рафалівки не корились убивцям. Вони розповсюджували листівки партизанського загону польського комуніста Юзефа Собесьяка, подавали партизанам всіляку допомогу.

В 1942—1943 рр. мешканці Рафалівки допомагали й партизанам з'єднання Героя Радянського Союзу А. П. Бринського. Вони, зокрема, своєчасно попередили про те, що гестапо розсилає по селах своїх агентів, щоб визначити місцеперебування з'єднання С. А. Ковпака, дізнатись про дальший його маршрут; патріоти

виявили й допомогли знешкодити кількох фашистських агентів. Будучи провідниками, зв'язковими, рафалівські патріоти допомогли партизанам А. П. Бринського підірвати під Маневичами ешелон з гітлерівцями, під Рафалівкою — бронепоезд ворога. Серед сміливих зв'язкових були Ф. К. Єрмоленко, Й. Й. Клубаець, М. Коцюбайло, В. Ю. Фокіна та ін. Д. К. Білобжицька три доби чергувала у лісі, об попередити партизанський загін, проти якого фашисти готували велику засаду. Гітлерівцям не вдалося здійснити свій намір.

Значну роль у піднесенні патріотичного руху відіграла газета «Богунець» — орган підпільного Рафалівського райкому партії і партизанського загону ім. Богуна, перший номер якої вийшов 14 листопада 1943 року. В числі бійців загону ім. Богуна було чимало мешканців Рафалівки. На території району діяли й інші партизанські загони. Вони тримали під контролем усі навколишні залізничні лінії, партизанський загін ім. Богуна (командир І. І. Конча, комісар О. А. Усанов) входив до Ровенського партизанського з'єднання. Він розташовувався поблизу самої станції Рафалівка і підтримував тісні зв'язки з населенням.

Боротьбою трудящих Рафалівського району з гітлерівцями керував підпільний райком партії (секретар О. А. Усанов). Підпільний райком комсомолу (секретар В. Руднев) у квітні—травні 1943 року об'єднував 64 юнаки та дівчини Рафалівки та навколишніх сіл. Юні патріоти були провідниками партизанської розвідки, розклеювали листівки і, викрадаючи в окупаційних установах мобілізаційні списки, зірвали вивезення молоді до Німеччини. Під час однієї сутички з фашистами мужній керівник рафалівських комсомольців був тяжко поранений і помер. В ніч на 1 Травня підпільники-комсомольці вивісили на комендантському управлінні червоні прапори й лозунги. Підпільники замінували й підірвали чотири маслозаводи, електростанцію, лісопильний завод, які використовували гітлерівці, та всі мости на шосейних шляхах, що вели до райцентру, знищили до 60 км телефонного кабелю, пустили під укіс два ешелони ворога.

Партизани загону ім. Богуна 11 січня 1944 року раптово увірвалися в райцентр і вибили звідти фашистів. Вони знешкодили 50 мін уповільненої дії, закладених фашистами в будинках. На станції і складах партизани захопили 50 тонн зерна, 500 тонн картоплі й багато фуражу. Продовольство та фураж частково були використані партизанськими кіннотниками й кавалеристами гвардійського кавалерійського корпусу під командуванням генерал-лейтенанта В. К. Баранова, який вів наступ від Сарн на Володимирець — Рафалівку.

Гітлерівці чинили відчайдушний опір наступаючим радянським військам. Але г їх не врятувало. Радінформбюро повідомило 5 лютого 1944 року про те, що Рафалівка остаточно визволена радянськими військами від німецько-фашистських загарбників. На фронтах війни та в партизанських загонах билися 262 жителі Рафалівки, 36 з них полягли, захищаючи Батьківщину. За ратні подвиги 215 мешканців огорожені орденами й медалями Союзу РСР.

Колишні воїни та партизани, які діяли мужньо й відважно у боях з ворогом, після визволення взялися відбудувати зруйноване війною народне господарство, головою Рафалівського райвиконкому став колишній командир партизанського загону ім. Богуна І. І. Конча, заступником голови — колишній начальник штабу партизанського загону С. Д. Демидюк.

Фашисти залишили зруйновані й пограбовані села. На весь район було лише два трактори. Та незважаючи на величезні труднощі, вже 27 червня 1944 року зі станції Рафалівка було відправлено у Донбас два вагони картоплі і худоби.

В 1949 році селяни відновили заснований ще до війни в Рафалівці колгосп. На 1 січня 1950 року в ньому вже налічувалося 157 членів. Головою правління колгоспу став В. О. Кравчук. У дальшому розвитку й зміцненні колгосп мав значну допомогу від Рафалівської МТС. Поряд з розвитком сільського господарства розвивалась і промисловість. У 1948 році закінчилось будівництво цегельного заводу. Розпочали роботу 2 млини, круподерка, кравецька майстерня, шерстечесальня. З року в рік міцнів колгосп, розвивалися промислові підприємства, відбудовувалось і впорядковувалось село. Навесні 1950 року колгосп Рафалівки об'єднався з колгоспом села Заболоття і його стали називати ім. 30-річчя Жовтня, центральна садиба господарства — в селі Заболотті. Невдовзі після визволення від окупантів в районі почали працювати школи. В Рафалівській середній школі учні одержували допомогу взуттям, одягом, підручниками. Школа мала навчальні кабінети — фізичний, біологічний, хімічний та бібліотеку. В селі розгортали роботу клуб, бібліотека, діяли медичні заклади

У 1959 році Рафалівський район об'єднався з Володимирецьким. Рафалівка стала центром селищної Ради Володимирецького району.

Докорінно змінився й побут населення Рафалівки. Не стало убогих халуп, замість них звели світлі добротні будинки, вкриті черепицею або шифером. Майже всі вони мають 4—5 кімнат. Тепер у селищі їх 1107. Ростуть не тільки окремі будинки, виникають нові вулиці, яких уже 50.

Незрівнянні зрушення сталися в галузі освіти й культури. Всі діти шкільного віку навчаються у двох середніх школах (одна з них школа-інтернат).

Рафалівська школа-інтернат існує з 1959 року, в ній навчається близько 400 дітей з районів області. Діти на повному державному утриманні. Для них створено все необхідне, щоб вони вирости здоровими, всебічно розвиненими, справжніми патріотами своєї Батьківщини.

В культурному житті селища важливе значення відіграє будинок культури. На його сцені часто виступають учасники художньої самодіяльності. В численних гуртках бере участь близько 200 чоловік. У будинку культури виступають також артисти-професіонали .